

677 JRG. 40 1939

GOED ONDERSCHIEDEN!

door

Dr J. VAN LONKHUYZEN

IN het Mei-nummer van het „Geref. Theol. Tijdschrift” lees ik een artikel van prof. Dr J. Ridderbos, waarin deze „de aankondiging die ons Tijdschrift aan Dr v. L.'s toezonden brochure schuldig is” verbindt met de bespreking van mijn antwoord op een bezwaar door Prof. R. uitgesproken bij diens recensie van Ds Joh. Jansen's brochure.

'k Ben Prof. Ridderbos dankbaar en voor de vriendelijke wijze waarop hij zijn bezwaar nader poogt toe te lichten, en voor zijn wensch om „door bespreking en argumenteering elkander te overtuigen”. Dien kant moet het uit! Dat belooft meer dan een menigvuldig aanhalen van citaten van auteurs uit de 17e eeuw. Immers al vermenigvuldigde men het getal aanhalingen ad infinitum, en al had men voor zijn standpunt de duidelijkste uitspraken dier theologen — dan zou dit nog geen stap verder brengen. Ik wees er op hoe deze theologen allen lijden en moeten lijden onder de dwaling van overbrenging van Joodsche opvattingen der kerkregering in de N. T. bedeeling, waarvoor Calvijn door zijn overbrenging van de Oud Test. taak der Overheid jegens kerk en godsdienst in de Nieuwe Testamentische bedeeling de poort geopend had, gelijk ik meen in mijn brochure over art. 36 uitvoerig aangetoond te hebben. Bijna alle Geref. Theologen uit de 17e eeuw liggen onder den ban van de opvattingen vervat in het oude art. 36. Dat was hun belijdenis. Niet alleen ten onzent, maar evenzeer in onderscheidene andere landen waar de Calvinistische reformatie ingang vond. Daar kwam men tot de in het N. T. veroordeelde opvatting van een nationale kerk, een volkskerk, waarin de overheid groote macht had in samenroepen van synoden of verbieden daarvan, afzetten van kerkeraden en zoo meer, als men kan vinden in de bijlage van mijn evengenoemde brochure over art. 36.

GOED ONDERSCHIEDEN!

Prof. Ridderbos gaat gelukkig dat pad niet op. Hij wil blijkbaar principieele bespreking. Uitnemend. Gaarne daartoe bereid. Moge zijn voorbeeld navolging vinden.

Prof. Ridderbos' bezwaar tegen ons standpunt was, gelijk hij dat bezwaar formuleerde in zijn recensie van Ds Joh. Jansen's brochure: „Indien alleen een kerkeraad een goddelijk recht heeft, dan wordt het voor mij dubieus, of deze b.v. het recht van appèl-zaken mag overdragen aan een meerdere vergadering”. Na een bespreking van mijn antwoord zegt prof. R. in het Mei-nummer van het Ger. Th. T.: „Mijn conclusie blijft dus, het appèl-recht van onze K. O. erkent een zeker recht der meerdere vergaderingen in tuchtzaken en is met de stelling, dat de kerkeraden in dezen een exclusief recht hebben, niet te vereenigen”. Het is duidelijk dat deze conclusie over iets anders gaat dan over prof. Ridderbos' eerste bezwaar, waar zijn antwoord op mijn antwoord zeide over te zullen gaan (p. 206). Daar ging het over de vraag of een kerkeraad zijn verantwoordelijkheid mag overdragen in appèl-zaken aan een meerdere vergadering. Hier over het gezag der meerdere vergaderingen. Op het oorspronkelijk bezwaar heb ik met een beslist „neen” geantwoord. Een kerkeraad mag en kan zulk een verantwoordiging niet overdragen. Maar dat gebeurt in ons kerkrecht ook niet. Aan het eind van mijn artikel kom ik daarop terug.

In de conclusie van de bespreking van Prof. R. gaat het over het gezag der meerdere vergaderingen.

Prof. R. zegt in deze conclusie: de meerdere vergaderingen hebben in beslissingen in appèl-zaken naar onze K. O. een woord mee te spreken, dus kunt gij niet zeggen, dat de kerkeraden exclusief tuchtrecht hebben.

Prof. Ridderbos' conclusie laboreert aan hetzelfde euvel waarvan zoovelen in de bespreking thans lijden. Hieraan namelijk, dat men geen onderscheid maakt tusschen het soort van gezag welke de kerkeraad heeft en het soort van gezag welke de meerdere vergaderingen hebben. Wilt ge het soort van gezag dat in beide gevallen naar goddelijk recht aan deze kerkelijke vergaderingen toekomt. En naar onze K. O. en naar den foederatieven aard van ons kerkverband ook metterdaad tot nog toe onder ons ook in praktisch gebracht wordt.

Door een on-schriftuurlijk soortgelijk gezag aan beide toe te kennen, het synodaal gezag soortgelijk aan het kerkeraadsgesag te maken — ja dan ziet men conflicten en komt men tot conflicten en maakt men conflicten en zegt men met prof. R. in zijn conclusie: het recht dat de meerdere vergaderingen in tuchtzaken naar onze K. O. bij appel hebben *bestrijdt* uw stelling dat de kerkeraden exclusief tuchtrecht hebben. Maar het is niet zoo, indien men goed onderscheidt. Ongetwijfeld de meerdere vergaderingen hebben „een zeker” recht, ook bij tuchtzaken in appel, ook naar onze K. O. Maar daar is geen sprake van conflict met het exclusieve tuchtrecht der kerkeraden. Ook al binden de kerkeraden zich in onderling verband om voor de goede uitoefening der tucht dat zóo en zóo te doen, zooals ze met elkander in de K. O. bepalen. Daar is evenmin strijd tusschen als b.v. tusschen de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk, laat me zeggen de autonomie der plaatselijke kerk en daarnaast het kerkverband en zijn rechten. Al binden de kerken *vrijwillig de uitoefening* der autonomie, zooals dat in elk verbond geschiedt, daarmee vervallen nog niet de *origineele rechten* en *zelfstandigheden* dergenen die saam het verbond aangaan.

Zoo hier. Daar is geen conflict als de kerken naar Gods Woord saam overeenkomen voor de goede orde de tucht uit te oefenen zóo en zóo, ook zich aan een beslissing der meerdere vergaderingen in zulk een geval te zullen onderwerpen, „tenzij”. En juist dat laatste, dat „tenzij” zegt alles. Dat zegt dat *als het er op aankwam* en de kerkeraad *overtuigd* was dat de synode in de aanhangige appel-zaak tegen Gods klare en duidelijke uitspraken inging — dan zou de kerkeraad naar *eigen beslissing* handelen, zonder mankeeren, trots alle synoden. Ziedaar het punt. Zóo ligt de zaak. En de kerkeraad zou niet alleen zoo *mogen* doen, maar ook zoo *moeten* doen. In zulk geval zou hij zich niet aan de beslissing der synode mogen onderwerpen. Want het gezag der synode — haar van God gegeven gezag — is altijd *secundair*, afgeleid, dat van den kerkeraad *primair*, *oorspronkelijk*, ambtelijk. Nooit kan dat *secundaire*, afgeleide gezag wegnemen, kwetsen, tekort doen aan het *primaire*, oorspronkelijke, ambtelijk recht door God aan den kerkeraad gegeven. Ja, zeker, ze kunnen hun boekje te buiten gaan, de meerdere vergaderingen door te willen doen wat deze kerkerads is en de

kerkeraden door verzuim den plicht van een kerkverband te omschrijven of door weigerachtigheid zooals de wil van God is daar met elkander de zaken te behandelen en zich „tenzij” enz., aan de beslissing der meerdere vergadering te onderwerpen, maar de misstappen der menschen veranderen de zaak niet, de zaak niet zoals deze door God gesteld is, en de rechten niet zooals deze door de *volle* kerk is, de *volle* macht van Christus ontving — autonoom onder Christus is, rechtstreeks onder Hem staande, het exclusief recht der tuchttoefening van Hem ontvangen heeft — en *toch* zich bindt om naar innerlijke eenheid en door de leering der apostelen saam een verband aan te gaan met haar zusters van dezelfde belijdenis, op grond van die belijdenis, zich wederzijds verplichtend tot onderwerping aan gemaakte besluiten en appèl-beslissingen, „tenzij” enz. Dat *beloven* de kerken dan ook telkens in de credentiebrieven voor de meerdere vergadering. En dat *beloven* toont dat ze zelfstandig staan en blijven staan en blijven handelen, *ook al doen ze dat dan door onderwerping aan de beslissingen der meerdere vergaderingen*, maar zij blijven keuren („tenzij”), en toonen daarmee, dat ze *niet het minst* iets van hare haar van God gegeven origineele rechten hebben prijs gegeven. Wat ze ook niet zouden mogen doen. En toch beloven zij anderszijds. en zijn zij verplicht te beloven, het *confoederatief gezag* in zulke appèl-zaken te erkennen, „tenzij” enz.

We zullen erkennen het verschil in soort van gezag. Als we dat maar in het oog houden. En daar zit de fout, als men de synoden wil laten doen wat des kerkerads is. Helder en klaar de andersoortigheid van gezag te erkennen, dat van den kerkeraad primair, oorspronkelijk, ambtelijk, en anderszijds dat van de synoden secundair, afgeleid, confoederatief, is de weg. Dan loopt alles goed en zijn er geen conflicten. Beider gezag ligt niet in hetzelfde vlak.

We kennen geen rechten toe, maar we erkennen bestaande rechten, zegt Prof. R. En daar zijn we het met hem eens. *Mits* men het *soortverschil* in gezag vasthoudt.

Deze rechten moeten echter bij het aangaan van een kerkverband door de kerken worden omschreven en vastgelegd. Zeker niet naar willekeur, maar met erkenning van het onderscheiden

soort van gezag, en steeds naar de H. Schrift. Want het is als Dr A. Kuyper zegt: „dat dit verband formeel en institutionair niet anders dan bij wederzijdsche stipulatiën en bij manier van overeenkomst gelegd kan worden“ (zie mijn brochure p. 30).

Omdat prof. R. het onderscheid tusschen de twee soorten van gezag niet steeds helder voor oogen houdt, komt hij dan ook tot de gedachte om mij te laten zeggen: de *beoordeeling* der zaak (appèl-tuchtzaak) door de meerdere vergadering moest toch eigenlijk op uw standpunt ook niet mogen (p. 210). Waarom niet, zoo men de twee soorten van gezag goed uit elkaar houdt? Waarom zou dan een synode niet een praeformatie van een vonnis of beslissing mogen maken? Daar is men juist als kerken voor te saam om bij meer kennis van Gods Woord, en dies meer leiding des H. Geestes naar dat Woord, de zaken te bezien en te behandelen. Mits de *uitoeroering* (ook van de synodale beslissing) maar aan den betrokken kerkeraad blijft. Hier is van geen „heel of half tucht-recht“ (t.a.p.) sprake. Dat krijgt men alleen indien het maar één soort tuchtrecht is. Maar zooals wij, en onze kerken tot nu toe, het voorstaan dan heeft ieder op *zijn* terrein het volle recht in deze censuur. De synode in het leiden, bestieren der handeling in het praeformeeren. En in het *bestissen* zooals zij als meerdere vergadering oordeelt. En de kerkeraad in het uitvoeren. De kerkeraad draagt van dit zijn recht niet het minste over. Hij doet het. Hij *censureert*. Gewis: in overleg met, en naar de beslissing van de meerdere vergadering, maar *hij* doet het. En de anderen doen het met hem en door hem. Daarom moeten we de zaak ook niet stellen zooals prof. R. doet (p. 208, 209). „Wij erkennen — zegt hij — in de kerk geen ander gezag dan dat van Christus, die in Zijn koninklijk ambt de kerk regeert“. (Juist. Maar dan komt het!). „Mij dunkt — zoo gaat prof. R. voort — de eenige vraag is: Oefent Christus wel of niet door de meerdere vergaderingen Zijn koninklijk regerambt over de kerk uit? *Indien neen*, dan is het „gezag“ dezer vergaderingen menschelijk, en omdat het dan is een opgeworpen gezag, dat zich rechten aanmatigt naast Christus, den eenigen Koning, is het in den diepsten grond uit den duivel. *Indien ja*, dan staat achter de beslissingen der meerdere vergaderingen het gezag van Christus zelf, natuurlijk altijd met dezelfde beperkingen, die

voor alle menschelijke middelen Zijner gezagsoefening gelden. De vraag, of nu dit gezag der meerdere vergaderingen terecht „federatief en afgeleid“ wordt genoemd, is hierbij m.i. verder van geen beslissend belang“. Helaas, dezelfde verwarring als ik boven bij prof. R. in zijn redeneering aanvees. De vraag of dat gezag foederatief en afgeleid wordt genoemd (het gezag der meerdere vergaderingen) is hier wel van belang, van het *grootste belang*. Daar gaat het *juist* om! De ambtsdragers in de plaatselijke kerk zijn rechtstreeks door Christus ingesteld, door hen regeert Hij Zijn kerk, zij zijn Zijn ambtsdragers (zie het Formulier voor Bevestiging van predikanten en dat voor de ouderlingen; zie de H. Schrift waar de ouderlingen ingesteld worden en welke opdracht zij hebben ontvangen (I Cor. 5 : 4, 5; Hand. 20 : 17 enz.; zie ook de Belydenis art. 30, 31, 32). De Belydenis kent dan ook maar *één* ambtelijke vergadering, n.l. de kerkeraad. Zij — de ambtsdragers in de plaatselijke kerk — staan *rechtstreeks* onder Christus. Vandaar dat ik herhaaldelijk zeide: *Ons hooger gezag ligt in den hemel!* In de meerdere vergaderingen is gewis ook des Konings hand, Zijn leiding en bestiering, maar het is nooit een regeering *als die door de kerkeraden*. Het is bij de meerdere vergaderingen een secundaire, afgeleide, beperkte regeermacht. Het bezit geen ambtelijk gezag. Door *onderscheidene* middelen en leidingen regeert Christus Zijn Kerk. Men mag ze niet *gelijksoortig* maken.

Daarom loopt prof. R. dan ook vast met het *ambt*. Hij zegt (p. 209) „Daarom heeft de vraag „ambtelijk“ of „niet ambtelijk“ in den door Dr v. L. bedoelden zin m.i. geen realiteit. Bij kerkelijke vergaderingen is de beslissende vraag, of haar regeerende arbeid een uiting is van Christus' koninklijk ambt. Indien hij dit niet is, dan spreke men ook niet van gezag, dan kan die arbeid slechts adviseerend karakter dragen, en kan men niet verder komen dan te zeggen, dat de kerken zich in den regel wel bij haar adviezen zullen willen neerleggen“. Zóó wordt de zaak vertroebelt. En komt alles door die vermenging van de twee soorten van gezag te eindigen in een heel groote verwarring. Bij het „dan kan men niet verder komen dan te zeggen, dat de kerken zich in den regel wel bij haar adviezen zullen willen neerleggen“, heeft prof. R. een „zie beneden“ tusschen haakjes geplaatst. Deze toevoeging

verwijst naar wat een paar bladzijden later volgt. Daar haalt prof. R. een uitdrukking van mij aan waarvan hij eerst dacht, zegt hij, dat ik het mij „al te gemoedelijk” nam, maar bij nader inzicht toch begreep dat er iets meer en iets anders in zat, dan dat b.v. „een man zich in den regel neerlegt bij wat de vrouw voor noodig of gewenscht heeft verklaard”. Bij nader doordenken verstond prof. R. deze mijne uitdrukking dan alzoo, dat de kerkeraad zich heeft te onderwerpen aan de beslissing van de meerdere vergadering behoudens het „tenzij”. Natuurlijk. De kerkeraad belooft dat in den credentiebrieff. Maar dan begrijpt prof. R. niet hoe ik kan zeggen: geen verantwoordelijkheid wordt uit de hand gegeven. Dat niet-begrijpen komt weer uit het niet uit-elkaar-houden van de twee soorten van gezag, dat van den kerkeraad en dat van de meerdere vergadering. De beslissing van een meerdere vergadering in zaken van appèl is altijd zoo, dat naar confoederatieve saamleving in een kerkverband een kerkeraad die beslissing aanvaarden moet, en toch nooit zonder voorbehoud. Nooit persé. Hij, de kerkeraad, met primair oorspronkelijk en ambtelijk gezag bekleed, zal altijd hebben te keuren of die beslissing ook in strijd is met Gods Woord, klaar en duidelijk uitgesproken. Vandaar dat in de credentiebrieven immer dit voorbehoud gemaakt wordt. De credentiebrieff zou niet goed zijn als dat voorbehoud er niet in stond. Daarom geeft de kerkeraad van zijn primair en oorspronkelijk en ambtelijk gezag niet het minste prijs.

O, dat men toch dit onderscheid tusschen beide soorten van gezag recht duidelijk in het oog hield. De zaken zouden helderder worden.

Ten slotte. Natuurlijk ontleenen de meerdere vergaderingen haar gezag niet aan de K. O. De K. O. bevat bepalingen van de naar Christus' wil saamkomende kerken. Maar men mag die vergaderingen ook niet tot zelfstandige vergaderingen maken. Het zijn immer samenkomsten der kerken. Zie K. O. art. 41. Waarin de kerken opzicht en tucht op confoederatieve wijze over elkaar uitoefenen en gemeenschappelijke zaken saam behandelen. De kerkeraden hebben een eigen soort goddelijk recht, oorspronkelijk, primair, ambtelijk, en de meerdere vergaderingen hebben een ander soort goddelijk recht, t.w. afgeleid, secundair enz. Dat is het gezag dat Christus haar toekent in zijn Woord (herinner aan wat ik

zeide hoe bij normale ontwikkeling, de plaatselijke kerken, die immer in de H. S. voorop staan, zulk een confoederatie aangegaan zouden hebben, krachtens innerlijken drang en den wil van Christus door de apostelen vertolkt in het leggen van een verband, gelijk zij reeds begonnen te doen (attestaties, overbrengen van groeten, gaven, enz.). Naar de leering van Hand. 15. En wij mogen aan die vergaderingen der kerken geen ander gezag toekennen dan Christus haar gaf. Gewis gezag, waaraan de kerken zich vrijwillig onderwerpen en dit ook moeten doen, maar nooit anders dan secundair, afgeleid, confoederatief gezag.

ANTWOORD AAN Dr VAN LONKHUYZEN

door

Dr J. RIDDERBOS.

De meening van Dr v. Lonkhuyzen, dat ik het over iets anders heb gehad dan aangekondigd was, dunkt mij een vergissing. ¹⁾ Wat de eigenlijke zaak aangaat — mijn bewering is: het beslissingsrecht in appèl-zaken, dat de kerkenordering aan de meerdere vergaderingen toekent, bewijst, dat de K. O. (en dus het oude kerkrecht) niet aanvaardt het door Dr v. L. verdedigde exclusieve tuchtrecht van den kerkeraad. Wanneer Dr v. L. hiertegenover stelt, dat het gezag van de meerdere vergaderingen andersoortig is dan dat van den kerkeraad, heb ik daarop reeds geantwoord, dat dit de zaak niet kan veranderen. Indien bij appèl niet de kerkeraad, maar de meerdere vergadering het beslissingsrecht heeft, dan heeft de kerkeraad niet het uitsluitende, niet het volle gezag. Of de meerdere vergadering haar gezag rechtstreeks van Christus heeft, of niet, doet er niet toe, zoo het slechts een wettig gezag is; en dit wordt door ons allen met de K. O. erkend.

De zaak zou slechts dan anders staan, indien de kerkeraad het recht had, de beslissing van de meerdere vergadering naast zich neer te leggen. Maar dan had de laatste geen beslissingsrecht; dus dit vervalt. Natuurlijk — behoudens de groote uitzondering:

¹⁾ Ook in mijn eerste uitlating had ik het over de kwestie van het exclusieve tuchtrecht van den kerkeraad; wie dit aanneemt en toch de K.O. aanvaardt, zou m.i. tot een „overdrachts-theorie” moeten komen.